Povídky, pohádky a další

23. Pašije

Slovo pašije pochází z latinského passio- utrpení. V původním významu je to vyprávění o utrpení a smrti Ježíše Krista. Označují se tak přímo evangelijní vyprávění, příběhy, dramatické hry, hudební skladby a další tvorba, která se inspiruje právě jednotlivými evangelii a zpracovává téma Kristova utrpení. Tolik encyklopedická definice pašijí.

Pašije jsou zcela neodmyslitelnou součástí katolického pojetí velikonočních svátků, jež pro věřící začínají Květnou nedělí.

K úspěšnému a důstojnému uvedení pašijí musíte splnit hned několik základních předpokladů.

Prvním předpokladem je prostor. Kostel, kaple či modlitebna jsou zcela vyhovující. Taktéž jde přednést pašijové texty před některou z jmenovaných budov nebo na farské zahradě.

Naopak zcela nevyhovující bývá provozovat pašije v různých typech pohostinských a zábavních zařízeních, jelikož taková produkce zcela jistě nenadchne přítomné štamgasty ani jiné hosty.

Na druhém místě potřebujeme dostatek lidí ke zdárnému uctění památky Kristova umučení. Základem bývají alespoň čtyři osoby. Kněz pokaždé zastává roli Ježíše. Jeden ministrant vypráví děj. Třetí člověk čte, co říká Pilát, apoštolové, dav a podobně. Čtvrtou osobou je věřící člověk bez ohledu na pohlaví a věk.

Velké farnosti v oblastech s početnou základnou silně věřících lidí mají při pašijových produkcích obrovskou výhodu. Není zde žádný problém najít i pro sebemenší roli jednoho člověka. Navíc v lavicích bývá nával jak při vyprodaném utkání Sparty proti Slávii.

V tomto případě nejde o žádnou tragédii, když onemocní jeden či dva členové ministerského družstva. Lehce se najde jiný ministrant, který při čtení pašijového textu rád zastoupí nemocného kolegu. Někdy kněz dokonce angažuje dobrovolníka či dobrovolnici z řad takzvaných laických věřících (to jsou ti, kdo v podstatě nečinně sedí v lavicích, když se kněz u oltáře může ztrhat)

Když je farnost malá a věřících je jak šafránu, mohou nastat mnohé problémy. Obrovským úskalím je, nedostaví-li se ani jeden ministrant. Pro faráře tak na zastává jakýsi kněžský víceboj. Musí nejen odsloužit celý obřad, což je samo o sobě dost náročná disciplína, srovnatelná s olympijskými výkony vrcholových sportovců, ale také čte celé pašije sám. Při takovéto slavnosti kněz potřebuje stihnout zazvonit či zahrkat začátek bohoslužby, potom běží sprintem s potřebnou knihou k ambonu (to je ten vysoký pultík, od něhož kněz či ministrant čte jednotlivá čtení, prosby a modlitby) a rychle přečte úvodní modlitbu. Dále v neustálém poklusu čte i zbytek čtení, evangelium modlitby, zakryje kříž či čte pašije. Farář bez ministrantů je nucen hrát i na elektronické klávesy v případě varhaníkovy nepřítomnosti.

Není-li farnost vybavena žádným jiným hudebním nástrojem nebo náhradním varhaníkem a kněz neumí na žádný nástroj hrát, nastávají dvě situace.

Zaprvé: Místa, kde se obyčejně zpívá s hudebním doprovodem, se zpívají bez doprovodu, což na Zelený čtvrtek nevadí, neboť zvony odlétají do Říma a varhany také umlkají. Obojí znovu zazní až při vigilii na Bílou sobotu.

Za druhé: zpívané části se prostě a jednoduše odříkávají.

Na konci bohoslužby bez jediné pomoci bývá kněz tak vyčerpaný, že

by to nejraději udělal jako Kristus. Lehl by si v pátek a vstal by až v neděli ráno.

Další průšvih v malé farnosti s minimem věřících se stane, pokud do kostela či kaple nepřijde ani noha. V období řádění vysoce nakažlivých nemocí bývá taková eventualita zcela běžná a kněz ji pochopí. Proto odslouží bohoslužbu alespoň pro ministranty. Má-li farnost k dispozici moderní technologii, vysílá kněz své poselství buď místním rozhlasem, pomocí internetu, případně prostřednictvím místního televizního informačního kanálu.

Stane-li se však, že všichni jsou zdraví a čilí, musí farář přemýšlet o dobrovolném založení jinam. Když totiž nedovedl zaujmout své ovečky (alespoň tu jedinou) natolik, aby vyměnily sledování sportovních přenosů či jiného napínavého televizního programu za sledování vyprávění o utrpení našeho Pána, jako kněz selhal.

Stává se, že i velebný pán onemocní. Pro takovou situaci si smluví zástup s jiným sluhou Božím s tím, že tato služba bývá poskytována na revanš.

Jako třetí bod ve výčtu všeho, co potřebujete pro úspěch při pašijích, zde máme srozumitelnost.

Každý věřící nutně potřebuje mluvenému slovu dobře rozumět. Z toho důvodu je důležité, aby kněz neměl žádnou vadu řeči. Naopak se mu velmi hodí jasný a silný hlas. Hodně pomáhá i vhodná zvuková aparatura. Dotyčný důstojný pán pouze musí absolvovat alespoň krátké školení o zacházení se zvukovým vybavením.

Pokud reproduktory či mikrofony, případně oboje, vypoví službu, nic se neděje. Většina kostelů má skvělou akustiku a faráře se silným hlasem slyší i nahluchlá stařenka v poslední lavici.

Pravda, i kněz je jen člověk a může ochraptět. Šeptaným slovům modliteb tak rozumí často jen ministranti a lidé v prvních řadách. Jestliže nastane tato pohroma, pověří farář některého ministranta, aby tlumočil jeho slova veřejnosti. Pro tuhle variantu řešení si kněz zajistí minimálně jednoho ministranta či laika, lze i ženu, s výrazným a srozumitelným způsobem mluvy. Zde je nutno poznamenat, že volba ženy z lidu coby tlumočnice bývá stejně dobrá, ba někdy lepší, než pro tuto funkci zvolit muže.

Ženy mají pronikavé hlasy a jejich hlasivky během života procházejí dlouhým a tvrdým tréninkem nejen v domácím prostředí ale i venku v terénu.

Jsou známy případy, kdy pašijový text od tiše mluvícího velebníčka posílají do zadních lavic sami věřící z předních linií. Podobá se to ve hře na tichou poštu. Stejně jako ve zmíněné kratochvíli i zde dochází k nechtěným omylům, které se později dávají k lepšímu jako „veselé historky z natáčení.“

Za čtvrté: Zcela klíčový význam u pašijového textu hraje čitelnost.

Přepisuje-li někdo tento druh literatury ručně, snadno se dopustí chyby. Nepozorný opisovač či opisovačka, unavený asi dvoustou kopií stejných slov, pak lehce přivede na svět perly typu: „Zastrč leč do pochvaly.“ ve scéně, kdy pro Ježíše přijdou stráže do Getsemanské zahrady a Petr se ho snaží bránit, přičemž jednomu z vojáků usekne mečem ucho.

I v případě strojopisu se objeví velmi zajímavé situace. Jeden z lotrů ukřižovaných s Ježíšem tak je ukřižován na lavici místo po levici. Mnohdy se při přepisování textu slepí i více stránek dohromady a potom se dočítáme že: „Kohout zakokrhal, sklonil hlavu a skonal,“ když Petr na velekněžově dvoře třikrát zapřel Ježíše.

Za páté: Je nezbytné, aby účinkující uměli správně číst. Mnohá biblická jména jsou složitá na výslovnost Šimon z Kyreny (ve starších verzích psáno z Cyreny), jenž pomáhá Ježíšovi nést kříž na Golgotu se tak, zřejmě pod dojmem, že se toto jméno čte stejně jako francouzský Cyrano (čti Syrano), stane Šimonem ze Syrény.

Ano, ano, není jednoduché předvést nebo přečíst pašijové texty, tak aby to dobře dopadlo, ale rozhodně se člověk nesmí vzdávat. Až zase někdy uslyšíte některý pašijový text, uvědomte si, kolik práce to dá nacvičit a uvést před veřejností.